VZW Auschwitz in Gedachtenis
Stichting Auschwitz

2025
JAARVERSLAG

VOORWOORD > 3

DE STICHTING
Documentatiecentrum en centrum voor permanente educatie > 4

EXTERNE COMMUNICATIE
Websites en sociale media > 5
Newsletters > 6
Promotievideo > 7

ONZE ACTIVITEITEN 2025 IN HET KORT EN IN DATA > 8

PUBLICATIES
Sporen van Herinnering > 17
Getuigen tussen geschiedenis en herinnering > 18
De collectie van Stichting Auschwitz > 19

LEVENSLANG LEREN > 21
Analyses en studies in 2025 > 22
Caleidoscoop > 30

PEDAGOGIE > 31

BIBLIOTHEEK EN ARCHIEF > 32

DE WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING VAN STICHTING AUSCHWITZ > 34

INTERNATIONALE PARTNERSCHAPPEN
Het Fortunoff Fonds van de Universiteit van Yale > 36
Het *Wiedergutmachung*-project met de Touro-universiteit van Berlijn > 37

NIEUW IN HET TEAM
IN MEMORIAM > 38

DANKWOORD > 39

VOORWOORD

In 2025 hebben Stichting Auschwitz en de vzw Auschwitz in gedachtenis met overtuiging hun engagement voortgezet om de herinnering aan de Holocaust door te geven en voorlichting te geven over massamisdaden en genocides van de 20e eeuw. In een mondiale context waarin waakzaamheid ten aanzien van de herinnering meer dan ooit geboden is, heeft onze instelling haar werkterrein verder uitgebreid, trouw aan de multidisciplinaire aanpak die haar sinds de oprichting in 1980 kenmerkt.

Ons programma getuigde eens te meer van de rijkdom en diversiteit van de benaderingen die ons nauw aan het hart liggen. De studiereizen naar Polen – of het nu gaat om de traditionele studiereis naar Auschwitz-Birkenau of de verdiepende reis in het spoor van de Shoah in Polen door het hele land – hebben talrijke deelnemers in staat gesteld de geschiedenis ter plaatse te confronteren. Deze onderdompelingen, die pedagogisch zorgvuldig zijn voorbereid, blijven de kern van onze herdenkingsaanpak vormen.

Naast deze reizen heeft Stichting Auschwitz haar bewustmakingsacties geïntensiveerd door middel van studiedagen en publicaties, terwijl ze haar werk voortzette om de herinnering in de Brusselse stedelijke ruimte te verankeren. Ten slotte hebben de internationale prijzen van de stichting opnieuw vooraanstaand academisch werk in de schijnwerpers gezet, waarmee onze rol als brug tussen historisch onderzoek en overdracht aan de nieuwe generaties werd bevestigd.

DE STICHTING

Kenniscentrum en centrum voor permanente educatie

In Vlaanderen treedt Stichting Auschwitz op als partner van leerkrachten door te zetelen in het Bijzonder Comité voor herinneringseducatie.

Stichting Auschwitz is een van de drie kenniscentra in de Federatie Wallonië-Brussel die erkend zijn in het decreet betreffende de overdracht van de herinnering van 13 maart 2009.

De vzw Auschwitz in gedachtenis is op haar beurt erkend als centrum voor permanente educatie in het kader van het decreet van 2003 (zie hieronder). In 2024 werd de erkenning van Stichting Auschwitz met vijf jaar verlengd.

EXTERNE COMMUNICATIE

Website en sociale media

YouTube

Statistieken	Huidige waarde	Ontwikkeling
Weergaven	19.800	-23 %
Kijktijd	1.500 uur	-9,5 %
Abonnees	1.259	+9 %
Weergaven	248.600	+6 %
Klikfrequentie (CTR)	4,1 %	(tegenover 3,9 %)

Analyse van het kijkerspubliek

Het kanaal trok gemiddeld 10.020 unieke kijkers gedurende het jaar. Hoewel het aantal nieuwe kijkers (8.196) licht is gedaald, blijft het aantal abonnees gestaag groeien. Het aantal vertoningen stijgt (+6%), omdat de content steeds vaker door YouTube wordt aangeboden, ondanks de daling in het aantal publicaties als gevolg van een gebrek aan nieuwe content.

Best presterende video's (op basis van weergaven)

Deze drie video's vormden de pijlers van het publiek:

- E. Petit – Officiële muziek en ontaarde muziek in nazi-Duitsland – 2018-11
- Tcha Limberger – Concert – 2018-11
- J. Frühling – Myklós Nyiszli, prosector van dr. Mengele – 2013-05

Regelmaat: Het publicatietempo wordt momenteel door de analysetools als 'onregelmatig' beoordeeld, aangezien het aantal publicaties de afgelopen twee jaar is gedaald door een daling aan beschikbare inhoud. Ondanks deze daling blijft het aandeel nieuwe kijkers zeer hoog (bijna 88 %), wat aantoont dat de video's nog steeds worden gedeeld en verschijnen in zoekresultaten of aanbevelingen voor een nieuw publiek.

Geografische locatie

Frankrijk en België blijven de twee landen waar onze video's het meest worden bekeken. Daarna volgen de Verenigde Staten, Canada en Mauritius.

Bronnen

Onze video's verschijnen het vaakst in zoekresultaten via zowel externe kanalen (Facebook, Google Search, Auschwitz.be, nieuwsbrief, ...) als via YouTube.

LinkedIn

We hebben 1.825 volgers op LinkedIn.

Facebook

3.486 volgers op de Franstalige pagina en 1.735 op de Nederlandstalige.

X (voorheen Twitter)

1.335 volgers.

Instagram

141 posts en 213 volgers.

Newsletters

3.416 Franstalige abonnees en 1.364 Nederlandstalige.

Mailings

3.391 Franstalige abonnees en 1.348 Nederlandstalige.

2025: verzending van zes nieuwsbrieven in elke taal, acht mailings in het Frans en vijf in het Nederlands.

De Fortunoff-website van Stichting Auschwitz

Sinds de oprichting hebben 72.200 mensen de website bezocht, waarvan 22.200 in 2025.

Promotiefilmpje

Op 11 februari 2025 kwam een team van de zender VTM bij de stichting langs om opnames te maken voor het programma *Kan ik het ook?*

ONZE ACTIVITEITEN IN 2025 IN HET KORT EN IN DATA

Op **13, 14 en 15 januari**, waren we aanwezig op *de jaarlijkse nationale coördinatorenbijeenkomst* van het Mémorial de la Shoah in Parijs, als Belgische partner voor hun internationale seminars. Het volgende seminar dat in het kader van deze samenwerking in België wordt georganiseerd, staat gepland voor 2027.

Op **21 januari** was Stichting Auschwitz, vertegenwoordigd door haar directeur, aanwezig bij een herdenkingsdag in de Duitse ambassade in Brussel. Verschillende kinderen van getuigen namen het woord tijdens deze zeer symbolische dag.

Ter gelegenheid van de 80e verjaardag van de Bevrijding en de Internationale Dag ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Shoah organiseerde de Pedagogische Coördinatie Geschiedenis en Herinnering (CiMéDé) op **27 januari** een studiedag rond het thema "Overleven en heropbouwen: de Joodse gemeenschappen in België na 1945". Om deze problematiek te verkennen en de dialoog te stimuleren, stelde de Pedagogische Coördinatie Geschiedenis en Herinnering een rijk en gevarieerd programma voor: lezingen door specialisten, uitwisselingen tussen deelnemers, het delen van documentatie (thematische bibliografie, boeken en onderzoeksartikelen), een rondleiding door de voormalige Joodse wijk van de Driehoek in Cureghem (Anderlecht) en een herdenkingsmoment.

Op **11 april** werd er een bijzondere avond georganiseerd in het atelier Marcel Hastir, met als hoogtepunt een lezing door de heer Herman Teerhöfer en de vertoning van de documentaire 'Auschwitz, ons verhaal'. Herman Teerhöfer, onderzoeker bij de Smolinski-Stichting, heeft getuigenissen verzameld van 91 overlevenden van Auschwitz in verschillende landen, waaronder België (26 getuigenissen), Nederland, Duitsland, Israël, Zweden, Brazilië en het Verenigd Koninkrijk. Zijn lezing geeft een weergave van deze gesprekken en stelt een fundamentele vraag: waar haalden deze mannen en vrouwen de kracht vandaan om onder zulke extreme omstandigheden vol te houden? Hij gaat ook in op de manier waarop deze mensen hun trauma's hebben verwerkt en erin geslaagd zijn om na de oorlog zin aan hun leven te geven. De documentaire laat zes overlevenden van Auschwitz aan het woord en volgt hun innerlijke reis, tussen hoop en angst, om te begrijpen hoe ze erin geslaagd zijn niet alleen fysiek, maar ook geestelijk te overleven. De avond werd muzikaal omlijst door Natalia en Iulia Kotarba van het Karski Kwartet, op viool en cello.

Op **2 mei** nodigde de vzw Auschwitz in gedachtenis haar publiek uit voor een gratis muziekavond getiteld 'Een viool in de geschiedenis', in het Stepmanhuis in Koekelberg.

Op het programma stond een muzikale reis langs de grootste soundtracks gewijd aan de Tweede Wereldoorlog, vertolkt door Isabelle Durin op viool en Michaël Ertzscheid op piano. Het duo speelde stukken uit films die klassiekers zijn geworden, waaronder *L'Armée des ombres*, *Le Vieux Fusil*, *Schindler's List*, *La vita è bella*, *Le Dernier Métro* en *The Great Dictator*.

Op **26 mei** hebben we de presentatie van het boek van historica Romane Carmon over het verzetsverleden van Yvonne Nèvejean in het SOMA ondersteund.

Van **14 tot 21 juli** en van **4 tot 11 augustus** organiseerden we onze studiereis in het spoor van de Shoah in Polen (respectievelijk in het Nederlands en in het Frans). Beide reizen waren volgeboekt.

Van **9 tot en met 11 september** organiseerde Stichting Auschwitz samen met haar partners Touro College Berlin en Karta een conferentie over *Wiedergutmachung* in Berlijn, waar zij de resultaten van haar onderzoek presenteerde (zie hieronder, onder Internationale partnerschappen).

17 september: uitreiking van de Bakens van Burgerzin in het Atelier Marcel Hastir. Om scholen te belonen die zich verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van burgerschapsvorming, organiseren we elk jaar de Bakens van Burgerzin. Deze uitreiking vond dit jaar weer plaats in de Europese wijk in Brussel, in het voormalige huis van de schilder Marcel Hastir (1906-2011).

Van **24 tot 26 september** was Stichting Auschwitz partner van het colloquium over persoonlijke dagboeken in tijden van wereldoorlog, georganiseerd in Caen in samenwerking met de Universiteit van Caen en de UCL.

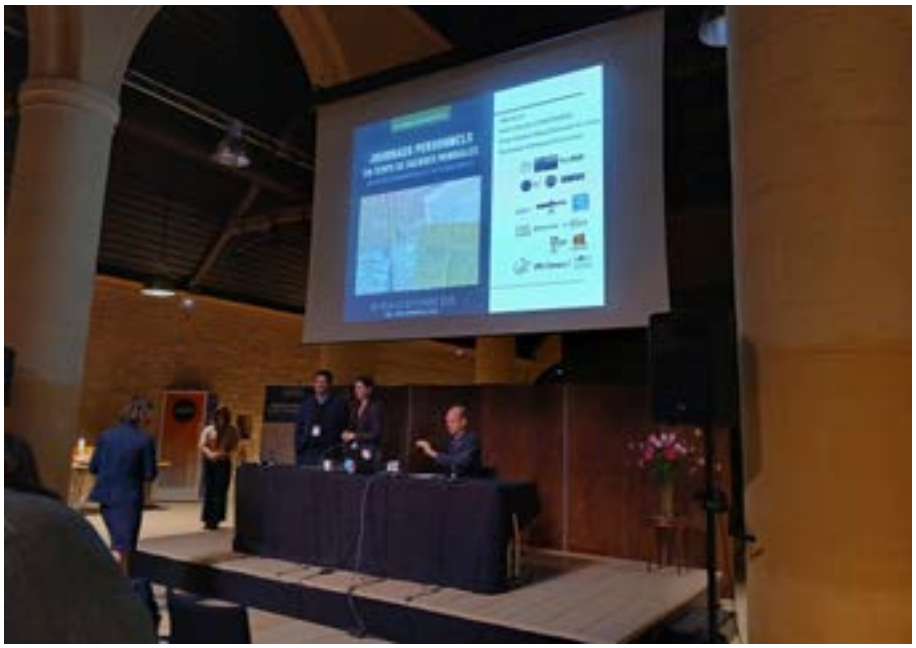

Van **16 tot 19 oktober** nam Stichting Auschwitz deel aan het presidium van het Internationaal Auschwitz-Comité in München, met een ontmoeting met minister Eric Beißwenger, minister van Europese en Internationale Zaken van de deelstaat Beieren.

Op **23 oktober** vond de academische zitting voor de uitreiking van de Prijzen van Stichting Auschwitz 2024-2025 plaats in de Gotische Zaal van het stadhuis van Brussel.

- De "**Prijs Stichting Auschwitz**" (3.125 €) aan de heer **Timothée BRUNET-LEFÈVRE** voor zijn werk getiteld *La justice française à l'épreuve du génocide des Tutsi rwandais. De processen tegen Octavien Ngenzi en Tito Barahira voor het Hof van Assisen van Parijs*, 2016-2018, proefschrift in politieke wetenschappen aan de École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS), 2023.

- De "**Prijs Stichting Auschwitz – Jacques Rozenberg**" (3.125 €) aan mevrouw **Justina SMALKYTE** voor haar werk getiteld *Espace, objets, corps : les matérialités des résistances antinazies en Lituanie sous occupation allemande (1941-1944)*, proefschrift in de geschiedenis aan het Institut d'études politiques (IEP) in Parijs, 2024.

De onderzoeksbeurzen van Stichting Auschwitz zijn voor het academisch jaar 2024-2025 toegekend aan de volgende onderzoekers:

- De "**Onderzoeksbeurs Stichting Auschwitz**" (3.125 €) aan de heer **Nicolas MORZELLE** voor zijn proefschriftproject getiteld *Op de drempel van de "Endlösung": De eerste deportatietransporten van Joden uit Frankrijk vóór de razzia van het Vél d'Hiv (maart-juni 1942)* aan de Universiteit van Caen-Normandië.

- De "**Onderzoeksbeurs van Stichting Auschwitz – Jacques Rozenberg**" (3.125 €) aan mevrouw **Nel DE MÛELENAERE** voor haar onderzoeksproject getiteld *Rebels in Exile: Austrian Resistance to Nazi Occupation in Belgium, 1938-1945* aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB).

Van **27 tot 31 oktober** organiseerden we onze tweetalige studiereis naar Auschwitz, zoals altijd voorafgegaan door een bezoek aan Kazerne Dossin in Mechelen.

Op **13 november** neemt Stichting Auschwitz deel aan de dag "Décret-Mémoire", georganiseerd door CiMéDé, de pedagogische coördinatie Geschiedenis en Herinnering van de Federatie Wallonië-Brussel. Het thema voor 2025 was "Verzet". Onze directeur hield er een lezing over de opstand van het *Sonderkommando* in Auschwitz.

Op **28 november** hebben we een vormingsdag over de technische aspecten van de Holocaust georganiseerd in het Palais des Vins in de Marollen in Brussel (op 21 november werd een soortgelijke dag georganiseerd voor een Franstalig publiek).

Op **10 december** ontving Stichting Auschwitz een bezoek van de ministers Elisabeth Degryse, minister-president van de Federatie Wallonië-Brussel, en Valérie Glatigny, minister van Onderwijs. De ministers kregen de gelegenheid om persoonlijk kennis te maken met het wetenschappelijke en pedagogische werk van de vzw Auschwitz in gedachtenis.

PUBLICATIES

Sporen van herinnering

Ons pedagogisch bulletin *Sporen van herinnering* verschijnt elk kwartaal en wordt gratis verstuurd naar alle scholen in het Koninkrijk, evenals naar de privéadressen van degenen die erom vragen. Zo worden in 2025 om de drie maanden 1.645 exemplaren van *Sporen* (en 1.622 exemplaren van *Traces*) verstuurd naar alle uithoeken van België. Sinds 2021 volgt het jaarthema het schooljaar, waardoor er in 2025 twee thema's waren (maart en juni: *de nazi-peritocide,* september en december: *het kolonialisme*).

Getuigen tussen geschiedenis en herinnering

Nummer 140 (april 2025) van Getuigen heeft als thema van het dossier 'de bevrijding van de kampen'

- Inleiding	Frédéric Crahay
- De repatriëring van overlevenden uit een andere wereld	Sarah Timperman
- "Our fight is not over" The liberation of Buchenwald and its survivors from Belgium	Dorien Styven
- De bevrijding van Sinti en Roma uit België en Noord-Frankrijk	Monique Heddebaut

---

Nummer 141 (oktober 2025): 'De fotografie van genocides tussen geschiedenis en herinnering'

- Inleiding	Daniel Acke
- The Spectacle of Discipline *Visual Media Representations of the Early Nazi Concentration Camps*	Christophe Busch
- Meer dan wat je ziet De filmopnames bij de bevrijding van Majdanek	Irina Tcherneva
- Fotografie en engagement bij het drama van de Oeigoeren	Danièle Méaux
- Children of Rwanda: holistic aftermath photography in post-genocide conditions	Frank Möller

---

We herinneren er ook aan dat de nummers van *Getuigen* en *Témoigner* (zijn Franstalige tegenhanger) na een jaar ook online te vinden zijn, op het platform *Open Edition Journals*.

De collectie van de Stichting Auschwitz

IN DE 'PAPIEREN' COLLECTIE

In 2025 verscheen er:

De redding van Joodse kinderen in bezet België

Op 23 mei 2023 organiseerden Stichting Auschwitz en de vzw Auschwitz in gedachtenis in Brussel een studiedag waarvan de verslagen, verschenen in 2025, een onbekend hoofdstuk uit de geschiedenis van het bezette België beschrijven: de redding van vierduizend Joodse kinderen die aan deportatie en een zekere dood werden ontrukt.

Centraal in deze onderneming stond het Joods Vededigingscomité, dat was opgericht als reactie op de razzia's van de zomer van 1942. Dit comité overstijgt de politieke en ideologische scheidslijnen van die tijd en bracht joodse en niet-joodse leden samen die samen een opmerkelijk clandestien opvangnetwerk opbouwden. Om deze missie tot een goed einde te brengen, kon het rekenen op de steun van het Œuvre Nationale de l'Enfance (Kind en Gezin), van seculiere en religieuze instellingen, en van talrijke particulieren die, elk op hun eigen manier, bijdroegen aan dit buitengewone collectieve succes.

DE ONLINE COLLECTIE VAN DE STICHTING AUSCHWITZ

Deze nieuwe gratis online collectie heeft een tweeledig doel: de herinnering in stand houden door zoveel mogelijk mensen toegang te geven tot getuigenissen en persoonlijke verhalen – een missie die centraal staat bij Stichting Auschwitz / Auschwitz in gedachtenis – en kiezen voor een printloze PDF-indeling, die milieuvriendelijker is en gemakkelijker te verspreiden voor een vereniging die geen uitgeverij is. In 2025 verscheen in de onlinecollectie:

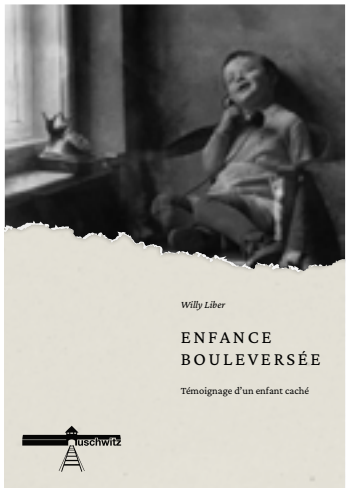

Willy Liber, *Enfance bouleversée. Témoignage d'un enfant caché*

Een ontredderde jeugd (beschikbaar in het Frans) is het aangrijpende verslag van Willy Liber, een Joods kind geboren in Berlijn in 1932, wiens leven op zijn kop kwam te staan met de opkomst van het nazisme. Het was zijn dochter Mireille die, op zijn uitdrukkelijk verzoek, dit verhaal vastlegde: haar vader dicteerde het haar in de vorm van brieven, aarzelend, terughoudend, maar vastbesloten om door te geven wat hij zelf nooit van zijn eigen familie had kunnen vernemen.

Van Berlijn tot Antwerpen, van de uittocht tot de jaren van onderduiken in het bezette België, beschrijft Willy met ontroerende soberheid de fasen van een jeugd die aan de normaliteit werd ontnomen: het appartement in de Linienstraße waar hij opgesloten opgroeide, zonder toegang tot de straat en de school; de Kristallnacht; de vlucht; en vervolgens de verdwijning van zijn vader, die werd gedeporteerd en vermoord in Auschwitz.

Dit intieme verhaal is veel meer dan een historisch document. Het is een stem die de stilte weigert – die van een man die op 34-jarige leeftijd ervoor koos om aan zijn dochter toe te vertrouwen wat zijn eigen ouders hem nooit hadden verteld.

LEVENSLANG LEREN

Sinds 2003 past de werking van Stichting Auschwitz in gedachtenis binnen het domein van de permanente educatie van de Franstalige gemeenschap. Door middel van analyses en studies voor het grote publiek is het de bedoeling om het bewustzijn en de kritische kennis over de Holocaust, de overdracht van de herinnering en alle massamoorden en genocides begaan door autoritaire regimes te bevorderen en te ontwikkelen. Op die manier willen we onder andere antisemitische, racistische en holocaustontkennende discoursen tegengaan. Omdat we ervan overtuigd zijn dat een verscheidenheid aan standpunten het kritisch denken bevordert en het debat over ideeën versterkt – wat onmisbaar is voor elke democratie – publiceren we ook analyses van auteurs buiten de vzw. Om de toenemende polarisatie in onze samenleving tegen te gaan, hebben we in 2025 een studie (van minimaal 60.000 tekens) en 27 analyses (van minimaal 8.000 tekens) geproduceerd. In deze teksten proberen we telkens een actuele problematiek te belichten aan de hand van onze kennis van het verleden.

De analyses en studies van dit jaar

STUDIES

Sarah Timperman (Auschwitz in gedachtenis)
Getuigenis van Paul Halter: een kritische analyse (PDF)

Nu de laatste getuigen zijn overleden, worden gefilmde getuigenissen een belangrijk middel om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust te bewaren en door te geven. Deze archieven, die zijn beïnvloed door de context waarin ze zijn gemaakt en de subjectiviteit van iedereen, vragen om een grondige kritische analyse om de juistheid en historische betekenis ervan te garanderen. In dit kader is de studie van de getuigenis van Paul Halter, verzetsstrijder, gedeporteerde Jood, overlevende van Auschwitz en oprichter van Stichting Auschwitz, bijzonder relevant.

ANALYSES

Brecht Capiau (journalist, deskundige voor Auschwitz in gedachtenis)
La Ruse (Operation Mincemeat) (PDF)

De film *Operation mincemeat*, geregisseerd door John Madden, vertelt het verhaal van een desinformatiecampagne die in het voorjaar van 1943 door de Britse inlichtingendiensten werd uitgevoerd. Het doel: de Duitsers misleiden door hun aandacht af te leiden naar de Griekse front, om zo de invasie van Sicilië beter voor te bereiden. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Getuigen*.

Brecht Capiau (journalist, deskundige voor Auschwitz in gedachtenis)
Schindler's List: focus op de Shoah in de film (PDF)

Het onmisbare meesterwerk *Schindler's List* verscheen op 2 maart 1994 in de bioscopen. Zowel in België als overal ter wereld ontdekte het publiek toen een aangrijpende film die mijlenver verwijderd was van het soort entertainment waaraan Steven Spielberg ons gewend had gemaakt. Terugblik op een unieke vertelling over de Shoah, maar ook op een keerpunt in de filmgeschiedenis. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Getuigen.*

Brecht Capiau (journalist, deskundige voor Auschwitz in gedachtenis)
Leni Riefenstahl, cineaste en nazi-sympathisante (PDF)

Leni Riefenstahl belichaamde lange tijd de vage grens die kan bestaan tussen kunst en propaganda. De film Riefenstahl van Andres Veiel confronteert de mythe met de realiteit en onthult een manipulatieve en berekenende vrouw, gevangen in haar eigen legende. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Getuigen.*

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
Concentratiekampen in een koloniale context: een nieuw fenomeen uit het einde van de 19e eeuw (PDF)

De meeste mensen associëren concentratiekampen spontaan met de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog. Hun geschiedenis begon echter al decennia eerder, tijdens de Europese koloniale veroveringen. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Sporen*.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
De genocide op de Herero en de Nama: een koloniale misdaad (PDF)

De genocide op de Herero en de Nama, gepleegd tussen 1904 en 1908 in wat nu Namibië is, wordt vandaag algemeen erkend als de eerste genocide van de 20e eeuw. Deze systematische uitroeiing van inheemse volkeren door het Duitse Rijk illustreert op gruwelijke wijze het extreme geweld dat het koloniale project kon inhouden. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Sporen*.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
De akkoorden van Locarno: een ambivalent erfgoed voor het Europa van vandaag (PDF)

Honderd jaar na de ondertekening spreken de Verdragen van Locarno het hedendaagse Europa nog steeds aan. De belangrijkste les van Locarno ligt niet zozeer in de successen ervan, maar in het falen van een systeem dat niet in staat was oorlog te voorkomen.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
100 jaar geleden richtten de nazi's de SS op: historisch erfgoed en hedendaagse perceptie (PDF)

De *Schutzstaffel* (SS), opgericht in 1925 – precies honderd jaar geleden – en ontbonden in 1945, was het belangrijkste instrument van de nazimisdaden en een universeel symbool van terreur en misdaden tegen de menselijkheid. Ze vormt een absoluut tegenvoorbeeld voor moderne democratieën. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Sporen*.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
De Duitse* Vergangenheitsbewältigung*: een model voor herinneringswerk in ontwikkeling… en in gevaar? (PDF)

De *Vergangenheitsbewältigung*, het Duitse herinneringswerk over het naziverleden, is sinds 1945 geëvolueerd van een aanvankelijke verdringing naar een herinneringscultuur die centraal staat in de politieke identiteit van het land. Deze consensus wordt vandaag de dag geconfronteerd met de opkomst van de AfD en de verzwakking van bepaalde herinneringsverbintenissen, wat in België met name wordt geïllustreerd door het geval van de begraafplaats van Lommel.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
Wat blijft er in 2025 over van het franquisme? Enkele beschouwingen over de blijvende erfenis van een dictatuur (PDF)

Vijftig jaar na zijn dood is Franco nog steeds niet verdwenen uit het bewustzijn, de instellingen en de politieke praktijken van Spanje. De overgang naar de democratie, die vaak als een model wordt geprezen, lijkt achteraf gezien op een faustiaans pact: onmiddellijke burgerlijke vrede in ruil voor straffeloosheid en vergetelheid.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
Vijftig jaar geleden trokken de Rode Khmer Phnom Penh binnen: de dodelijke ervaring van het 'zuivere' maoïsme die eindigde in de killing fields (PDF)

Op 17 april 1975 trokken de Rode Khmer Phnom Penh binnen en vestigden een regime dat verantwoordelijk zou zijn voor de dood van on-

geveer 1,7 miljoen mensen, oftewel 20 % van de Cambodjaanse bevolking. Beïnvloed door de Chinese Culturele Revolutie en doordrongen van een radicaal maoïsme, wordt hun ultranationalistische regime gekenmerkt door systematische terreur tot aan hun val in 1979 als gevolg van de Vietnamese interventie.

Frédéric Crahay (Auschwitz in gedachtenis)
Srebrenica, 30 jaar later: een misstap in de 'mnemosfeer'? (PDF)

Dertig jaar geleden, tussen 11 en 22 juli 1995, werden meer dan 8.000 Bosnische moslimmannen en -jongens systematisch vermoord in de regio Srebrenica. Drie decennia later toont de herdenking van deze misdaad tegen de menselijkheid zowel de kracht van het collectieve geheugen als de aanhoudende uitdagingen van historische erkenning in een wereld waar holocaustontkenning een politiek wapen blijft. Dit artikel is beschikbaar in het Nederlands in ons tijdschrift *Getuigen*.

Agnès Graceffa (ULB – Auschwitz in gedachtenis)
Ces Dames de Ravensbrück. Interview met Claire Pahaut (PDF)

Claire Pahaut zet zich al meer dan dertig jaar in voor het doorgeven van de herinnering aan de deportatie. Ze blikt hier terug op het ontstaan van haar boek *Ces Dames de Ravensbrück*, het resultaat van langdurig en nauwgezet onderzoek waarmee een eerbetoon wordt gebracht aan bijna 2.250 gedeporteerde vrouwen. Een rigoureus wetenschappelijk werk met meerdere dimensies: historisch, herdenkingsgericht en pedagogisch.

Nathalie Peeters (Auschwitz in gedachtenis)
La Souris blanche (PDF)

Het zou decennia duren voordat een werk over geschiedenis, herinnering en erkenning eindelijk de omvang en diversiteit van de inzet van vrouwen in het verzet aan het licht bracht. Nancy Wake belichaamt met haar uitzonderlijke levensloop deze heldinnen die te lang in de schaduw zijn gebleven, maar wier geschiedenis het verdient om erkend en gevierd te worden.

Nathalie Peeters (Auschwitz in gedachtenis)
Krystyna Skarbek, een uitzonderlijke vrouw (PDF)

Krystyna Skarbek, bekend om haar moed en durf tijdens haar vele gevaarlijke missies in Polen, Hongarije en Frankrijk, speelde ongetwijfeld een cruciale rol in de bevrijding, en dat met gevaar voor eigen leven. Net als veel andere vrouwen die zich in het verzet inzetten, bleef haar optreden lange tijd in de schaduw van de dominante historische verhalen.

Nathalie Peeters (Auschwitz in gedachtenis)
Irena Sendler, een Poolse heldin (PDF)

Irena Sendler, een katholieke Poolse verzetsstrijdster, redde tijdens de Tweede Wereldoorlog ongeveer 2.500 Joodse kinderen uit het getto van Warschau. Ze heeft zich nooit op haar daden beroemd gemaakt en heeft altijd ontkend dat ze een heldin was. Het is belangrijk om deze strijdster de plaats te geven die ze verdient in ons collectieve geheugen.

Nathalie Peeters (Auschwitz in gedachtenis)
Ontsnappen aan de Dodenmars: het parcours van negen jonge verzetsstrijdsters (PDF)

Half april 1945 verlieten 5.000 vrouwen, begeleid door gewapende SS'ers, het kamp Ravensbrück en begonnen aan een Dodenmars. In deze tekst richten we ons op het parcours van negen van hen, die volwaardige actoren waren in het verzet.

Nathalie Peeters (Auschwitz in gedachtenis)
De proefkonijnen van dokter Carl Clauberg (PDF)

Carl Clauberg, een nazi-arts, heeft talrijke gevangenen fysiek mishandeld tijdens experimenten die in strijd waren met elke medische deontologie. Volgens historici zijn ongeveer 1.100 vrouwen van verschillende nationaliteiten door de beruchte Blok 10 gegaan. Een groot aantal van hen kwam om het leven.

Nathalie Peeters (Auschwitz in gedachtenis)
Het bloedbad van Bangka: het tragische lot van Australische verpleegsters (PDF)

Het verhaal van het bloedbad onder de Australische verpleegsters in Bangka behoort niet alleen tot het verleden: het confronteert ons met een universele waarheid over het geweld van oorlogen en over de manier waarop vrouwen, vaak burgers, hiervan de eerste slachtoffers worden. Deze misdaden, die lange tijd verzwegen zijn, herinneren ons eraan hoe verkrachting niet als een op zichzelf staande daad van wreedheid werd gebruikt, maar als een instrument om terreur te zaaien en individuen en gemeenschappen te breken.

Anne Roche (Universiteit Aix-Marseille)
De naziwereld: 1919-1945 (Johann Chapoutot, Christian Ingrao, Nicolas Patin) (PDF)

Wat valt er nog nieuw te leren over 'de naziwereld' gezien de overvloed aan reeds bestaande publicaties? Het grote belang van het werk van Johann Chapoutot, Christian Ingrao en Nicolas Patin ligt juist in het feit dat het ons een kompas biedt in dit doolhof en een perspectief biedt op feiten die algemeen bekend zijn, maar waarvan de interpretatie in de loop van de tijd sterk heeft kunnen variëren.

Sarah Timperman (Auschwitz in gedachtenis)
De overlevenden van een andere wereld repatriëren (PDF)

Terwijl de meeste Belgen de vreugde van de bevrijding beleven, wachten talrijke families nog steeds op nieuws over gedeporteerde familieleden. De kampen waar ze vastzitten, blijven nog maandenlang onder het juk van de nazi's staan voordat ze door de geallieerden worden bevrijd. In het voorjaar van 1945 wordt de repatriëring georganiseerd onder auspiciën van nationale en internationale instellingen, maar sommige gedeporteerden keren pas na weken of zelfs maanden terug.

Yannik van Praag (Auschwitz in gedachtenis)
De 'asocialen': de vergeten slachtoffers van het nazisme (PDF)

De 'asocialen', die lange tijd in de vergetelheid zijn geraakt, behoorden tot de eerste slachtoffers van de nazi-repressie. Achter deze opzettelijk vage

categorie gingen alle mensen schuil die als moreel, sociaal of seksueel afwijkend werden beschouwd: bedelaars, prostituees, daklozen, alcoholisten, travestieten en nomaden. Ze werden gearresteerd, geïnterneerd en gemerkt met een zwarte driehoek. Pas recentelijk heeft Duitsland hun vervolging officieel erkend, wat de weg vrijmaakt voor een nog marginaal herdenkingswerk.

Yannik van Praag (Auschwitz in gedachtenis)
De Grote Moskee van Parijs tijdens de bezetting: een bewogen geschiedenis (PDF)

Tijdens de bezetting diende de Grote Moskee van Parijs als toevluchtsoord en bood ze hulp aan Joden en verzetsstrijders. Toch heeft dit kwetsbare verhaal, dat heen en weer wordt geslingerd tussen erkenning en controverse, vandaag de dag nog steeds moeite om zijn plaats te vinden in het collectieve geheugen.

Yannik van Praag (Auschwitz in gedachtenis)
Interview met Jean-Christophe Dubuisson (PDF)

Jean-Christophe Dubuisson, docent geschiedenis, spreker en radiocommentator, heeft de levensverhalen van acht Duitse joodse vluchtelingen tijdens de bezetting in kaart gebracht, evenals die van de Belgische families die hen probeerden te redden. Zijn boek *L'épopée de huit réfugiés juifs allemands dans l'Europe occupée* (Racine, 2023), ontstaan uit vragen over zijn familiegeschiedenis, is het resultaat van jarenlang onderzoek.

Yannik van Praag (Auschwitz in gedachtenis)
Comment meurt une démocratie (Benjamin Carter Hett) (PDF)

In *The Death of Democracy* ontleedt Benjamin Carter Hett de ineenstorting van de Weimarrepubliek en herinnert hij eraan hoe politieke intriges, institutionele tekortkomingen en het uitbuiten van crises door de nazi's het einde van een jonge democratie hebben versneld. Door de mythes van een onvermijdelijke of legitieme machtsovername te ontrafelen, biedt de Amerikaanse historicus een analyse die weerklank vindt in de uitdagingen van hedendaagse democratieën.

Yannik van Praag (Auschwitz in gedachtenis)
Het onuitsprekelijke bezingen: de Shoah in het Franse chanson (PDF)

Het heeft tijd gekost voordat de Holocaust zijn intrede deed in het repertoire van het Franse chanson, net als het langzame proces van herdenking in de samenleving. Het onderwerp werd lange tijd op een suggestieve manier benaderd door artiesten die er direct bij betrokken waren (slachtoffers, ondergedoken kinderen, kinderen van overlevenden). Van de plechtigheid van Ferrat tot de excentriciteit van Les Rita Mitsouko, van de bescheidenheid van Barbara tot de ironie van Gainsbourg, heeft elke artiest, afhankelijk van zijn of haar geschiedenis en stijl, bijgedragen aan de langzame opkomst van een herinnering die lange tijd verzwegen bleef.

Yannik van Praag (Auschwitz in gedachtenis)
Wanneer AI de geschiedenis vervalst (PDF)

De betrouwbaarheid van generatieve kunstmatige intelligentie als instrument voor toegang tot kennis wordt voortdurend in twijfel getrokken, naar aanleiding van controverses die het nieuws beheersen. Het vertrouwen in deze technologieën stortte in november 2025 abrupt in, toen Grok, de conversatie-AI die is geïntegreerd in het sociale netwerk X van Elon Musk, openlijk holocaustontkennende uitspraken deed tijdens openbare gesprekken met gebruikers.

Guy Zelis (Auschwitz in gedachtenis – UCLouvain)
Twee minuten en veertien seconden.
Een executie van Joden gefilmd in 1941 en het gebruik ervan in historische documentaires (J.-B. Clerc) (PDF)

Als enige gefilmde getuigenis van de executies van Joden door middel van een vuurpeloton vormt de korte film, gemaakt door een Duitse onderofficier, een uitzonderlijk historisch document. De nauwgezette studie van Jean-Benoît Clerc onderzoekt de volledige waarde van dit archiefmateriaal en gaat in op de grenzen en uitdagingen van een gefilmde weergave van de Holocaust.

Alle analyses en studies zijn in het Frans, sommigen in het Nederlands en zijn te vinden op onze website www.auschwitz.be en op de website van de Federatie Wallonië-Brussel https://kaleidoscope.cfwb.be/custom/welcome

PEDAGOGIE

CiMéDé Citoyenneté Mémoire Démocratie

De vzw Auschwitz in gedachtenis hecht veel belang aan de pedagogische kwaliteit van haar projecten en steunt daarbij op twee pedagogische commissies waarin leerkrachten en onderwijsspecialisten zitting hebben. Ze werkt ook regelmatig samen met de Directie Burgerschap, Herinnering en Democratie (CiMéDé, voorheen de cel DoB – Democratie ou barbarie). Aan de Nederlandstalige kant is de vereniging sinds 2008 stichtend lid van het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie (BCH), dat zich toelegt op herinneringseducatie. Het Comité komt nog op trimestriële basis samen om *good practices* uit te wisselen.

Bovendien biedt de cel Hainaut mémoire, die verbonden is aan de provincie Henegouwen, al enkele jaren aan politieagenten in opleiding een dag aan in het herdenkingscentrum van Breendonk. Na een bezoek aan het fort in de ochtend wonen ze drie lezingen bij, georganiseerd door Stichting Auschwitz, waarin de directeur en de pedagogisch coördinator de migraties, de massaverschijnselen en de werking van de Duitse politiediensten onder het naziregime in hun context plaatsen.

BIBLIOTHEEK EN ARCHIEF

Onze collectie telt op 31 december 2025:

- 14.839 boeken (geregistreerde titels)
- meer dan 11.050 tijdschriften

De lijst met werken is nu volledig te raadplegen op onze website auschwitz.be, evenals op het portaal van het multidisciplinaire centrum voor de overdracht van de herinnering Mnema.

Het interviewprogramma met overlevenden, dat in 1992 werd opgestart als Belgische partner van het Fortunoff Fund van de Universiteit van Yale, loopt nog steeds. Aangezien er steeds minder overlevenden van de Holocaust en de concentratiekampen overblijven, zetten we ons project echter voort met interviews met Joodse kinderen die tijdens de oorlog ondergedoken waren. In 2025 heeft ons team vier nieuwe interviews afgenomen, waardoor ons interviewarchief nu 273 getuigenissen telt.

De oogst van 2025:

- André Jawerbaum (nr. 270 – 14.01.2025)
- Charlotte Goldberzt (nr. 271 – 17.01.2025)
- Denis Baumerder (nr. 272 – 20.01.2025)
- Gilbert Dahan (nr. 273 – 10.02.2025)

DE WETENSCHAPPELIJKE EN PEDAGOGISCHE BEGELEIDING VAN STICHTING AUSCHWITZ

Stichting Auschwitz en haar team van onderzoekers streven er altijd naar om wetenschappelijke kennis om te zetten in educatieve inhoud, ten behoeve van een zo breed mogelijk publiek en trouw aan haar status als 'instelling van openbaar nut'. Daarnaast leveren zij ook voortdurend wetenschappelijk werk. Dit vertaalt zich in het extern delen van expertise wanneer daar vraag naar is:

Op **26 januari** traden onze pedagogisch coördinator, Johan Puttemans, op als deskundige in de uitzending *Retour aux sources* van de RTBF, die als thema had: Overleven in de kampen.

Al enkele jaren ondersteunt Stichting Auschwitz de studiereis naar Auschwitz van de faculteit Criminologie van de ULB. Op **7 februari 2025** heeft onze pedagogisch coördinator deze reis voorbereid voor een honderdtal studenten met een lezing waarin hij het verschil tussen concentratiekampen en moordcentra toelichtte.

Op **20 februari** vond er een lezing plaats in het Koninklijk Atheneum van Izel voor 81 leerlingen.

Op **27 maart** een lezing over peritocide voor artsen in Limburg.

Op **9 april** een lezing in Soignies.

Op **11 april** een lezing in Louvain-la-Neuve.

Op **25 april** een lezing voor de FGTB / ABVV in Pont-à-Celles.

Op **8 mei** deelname aan de 17e Contact Day on Jewish Studies on the Low Countries in Antwerpen.

Op **23 mei:** lezing en debat rond een documentaire over Anne Frank in een jeugdcentrum in Vierves-sur-Viroin.

Van **27 tot 28 oktober**: deelname aan de studiereis naar Esterwegen, georganiseerd door het centrum met het label *Ami entends-tu ?*, om daar rondleidingen te geven.

Van **10 tot 14 november**: deelname aan de studiereis van de cel Hainaut Mémoire, om rondleidingen te geven in Hartheim in Oostenrijk.

17 november: nabespreking rond de animatiefilm *La plus précieuse des marchandises* in bioscoop Stuart in La Louvière.

20 november: Lezing in het kader van de opening van de tentoonstelling *Bevrijding van de kampen* in La Louvière.

16 december: lezing en workshop in het kader van de cursus 'Étude des grands courants pédagogiques' bij HeB2 in Nijvel.

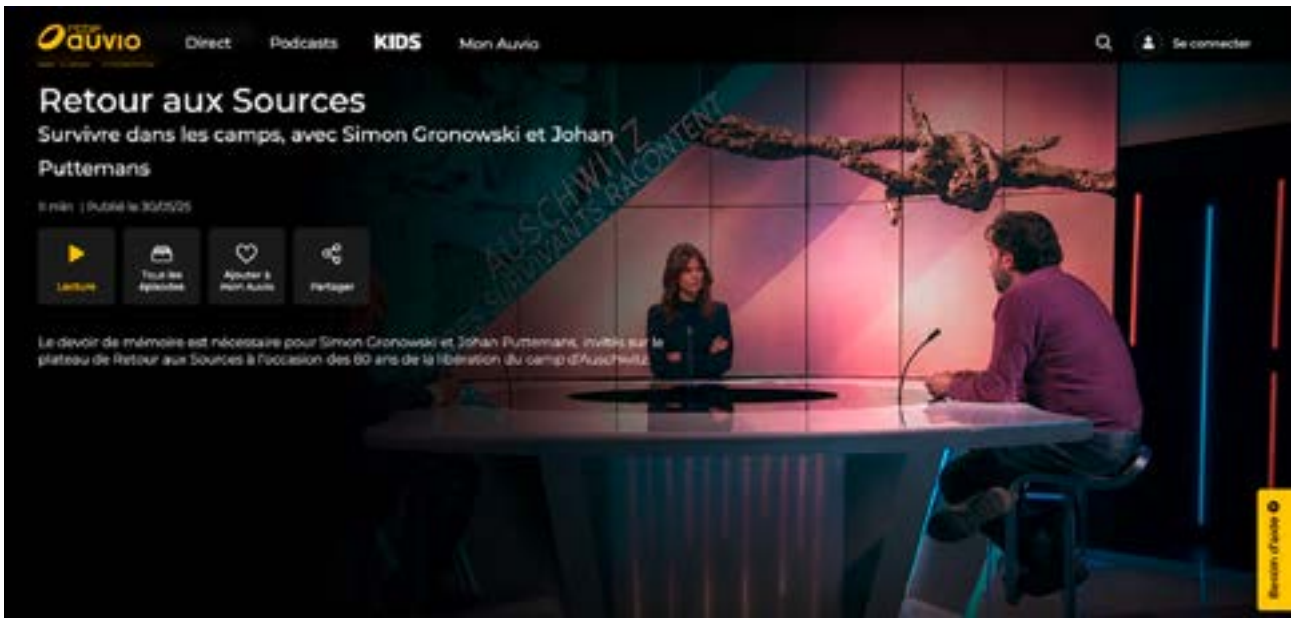

INTERNATIONALE PARTNERSCHAPPEN

Het Fortunoff Fonds van de Universiteit van Yale

In het kader van de samenwerking met het Fortunoff Fonds is onze archivaresse in 2024 *fellow* geworden van het project voor de kritische uitgave van interviews met overlevenden. De reeks *Critical Editions* plaatst de Fortunoff-videogetuigenissen in hun historische en geografische context. In het geval van Stichting Auschwitz hebben we in 2025 een kritische studie gemaakt van de getuigenis van Paul Halter, die u in het Frans kunt vinden onder het tabblad 'Permanente educatie' op onze website www.auschwitz.be

Yale Fortunoff Video Archive For Holocaust Testimonies

Het onderzoeksproject over de *Wiedergutmachung* met de Touro-universiteit van Berlijn

Stichting Auschwitz is de Belgische partner van een project dat is opgezet door de Touro University in Berlijn en dat zich richt op het begrip *Wiedergutmachung*. Deze Duitse term, die vertaald kan worden als 'herstel', verwijst naar het beleid dat Duitsland na de Tweede Wereldoorlog heeft gevoerd om het leed veroorzaakt door het naziregime te vergoeden. Het omvat zowel de teruggave van eigendommen als de schadeloosstelling van slachtoffers, met name voor het geleden lichamelijk letsel, maar ook voor materiële verliezen die niet door de teruggavemaatregelen zouden zijn gedekt.

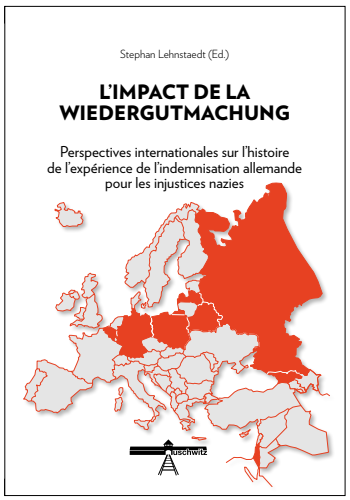

Het doel was om wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de effecten van de *Wiedergutmachung* in verschillende Europese landen, waaronder België. In dit kader hebben we tien interviews afgenomen met Belgische personen die in België van de *Wiedergutmachung* hebben geprofiteerd, evenals een interview met dr. Eric Picard, die een groot aantal van hen heeft begeleid. Een boek met de analyses van de verschillende landen (Duitsland, België, Polen, Israël en de voormalige Sovjet-Unie) is eind 2025 in het Duits gepubliceerd en de Franse versie van dit werk verschijnt in de loop van 2026.

NIEUW IN HET TEAM

Sinds december 2025 vervangt Kevin Deklerk Carine Bracke op het secretariaat van de vzw Auschwitz in gedachtenis. Hij verzorgt het tweetalige secretariaat, in het Frans en het Nederlands, en neemt het beheer van de leden, de donaties en de abonnementen voor zijn rekening, evenals de afhandeling van bestellingen. Kevin houdt zich ook bezig met administratieve en boekhoudkundige taken en zorgt voor de coördinatie van de reizende tentoonstellingen.

Andrée Caillet-Rozenberg

Bernard Fenerberg

Marian Turski

IN MEMORIAM

Drie personen die dicht bij onze instelling stonden, zijn in de loop van 2025 overleden: Andrée Caillet-Rozenberg (voorzitster van Stichting Rozenberg-Caillet), Marjan Turski, voorzitter van het Internationaal Auschwitzcomité en overlevende van het getto van Warschau (beide in februari) en Bernard Fenerberg, lid van het verzet dat mede hielp aan de redding van een tiental Joodse meisjes in een klooster in Anderlecht in 1943 (in mei).

DANKWOORD

Zoals elk jaar willen we de instellingen en schenkers vermelden zonder wie onze activiteiten niet zouden kunnen plaatsvinden en die onze volledige dankbaarheid verdienen:

De Nationale Loterij

Actiris

De Federatie Wallonië-Brussel en in het bijzonder CiMéDé en Permanente Educatie